

scavnica, sline, smrkelj bolne živine ostali. Včasih tudi ni treba, da se bolna živina zdrave dotakne, kajti kužnost dostikrat tiči v potu in v sapi, ktero bolna živina sope, in jo potem veter dostikrat precej daleč zanesse.

Kužne bolezni ne zanesó samo živa bolna živinčeta sama, tudi z njihovim mesom, kožami, z rogovi in parklji, potem z dlako, kožuhovino itd. jo utegnejo ljudje zatrositi, kateri so imeli z bolno živino opraviti.

Obvarovanje živine, da se ne okuži.

Ker se prave nalezljive kuge v naših krajih nikoli same ne izcimijo, temuč se vselej zatrosijo, more previdni gospodar svojo živino taci bolezni gotovo in popolnoma obvarovati, če jo skrbno varuje, da z bolno živino v dotiko ne pride. Ker mu pa dostikrat neznano ostane, da je blizu njega kje kaka okužena živina, in ker so, kakor je bilo že rečeno, tudi mnogotere kuge nalezljive, ktere se v deželi izcimijo, zavoljo kterih tudi njegova živina zboleti utegne, terja previdnost, da se umni kmetovalec tudi ob času, ko ni nič znano, da je blizu kje kaka kuga, vseh okoliščin ogiblje, ktere bi utegnile zatrosenje kužne bolezni olajšati. Vselej bo tedaj svoj hlev tujim ljudem zapiral, zlasti takim, kateri imajo sploh z živino opraviti, kakor mesarjem, pastirjem, konjačem, kupcem volne, strojarjem itd.; tudi on sam ne bo nikoli pri tuji bolni živini stikal, temuč tudi svojim poslom mora to prepovedati.

Novo dokupljene živine ne sme koj v hlev med svojo živino djati; skozi 10 dni jo mora posebej imeti in še le potem jo sme v hlev djati, kedar je popolnoma prepričan, da je zdrava. Ako se soseskina živina skup na pašo goni, mora župan čedniku ostro prepovedati, da ne sme kake tuje živine z domačo pasti, svoje čede ne blizu tuje goniti in na take kraje ne zahajati, kjer se je tuja živina pasla ali gonila. Novo dokupljenih živinčet čednik ne sme pred na gmajno pustiti, dokler niso 10 dni se odločena opazovala in za zdrava spoznana bila; vsako bolno živinče morajo koj iz čede djati in to brez odloga županu naznaniti; on sam pa ne sme nikoli in nikakor bolne živine zdraviti.

Mesar tistega kraja ne sme svoje klavne živine na soseskino gmajno puščati, pa tudi s svojo domačo živino je ne sme v enem hlevu imeti. Nikdar se ne more dosti priporočati to, gledati na to, da se živina in meso po postavi ogleduje, ker se tu prav dostikrat najprvo spozna, ali je kaka nalezljiva bolezen ali ne med živino, ktero iz raznih krajev kupljeno priganjajo. Tako se vsaj lahko stori, da se take bolezni dalje ne razširjajo.

Take previdnosti je tem več treba, če se v kakem kraju ali v njegovi okolici kaka kužna bolezen res začne.

Kazni, ktere čakajo vsacega, kateri ne spolnuje postav zastran kužnih bolezni.

Kazenska postava odločuje v §§. 400. do 402., kakošna kazen čaka vsacega, kateri ne spolnuje tega, kar je zastran živinskih kug zapovedano.

Če prav v kakem kraju ali v njegovi soseski nimajo živinske kuge, vendar se mora po tej postavi vselej županu naznaniti, kedar živino kaka notranja bolezen napade. Ako zbolí več živinčet, mora se vsa živina enega gospodarja v poseben hlev postaviti, kjer mora posebno strežbo imeti, dokler se ne pokaže, da celih 10 dni nobene bolezni več ni. Bolna živina se z drugo soseskino živino ne sme na pašo goniti. Tisti, kateri zoper to postavo delajo, se kaznujejo z zaporom

(arestom) od 1 do 3 mesecev; ako se pa bolezen dalje razširi in več škode naredi zavoljo tega, ker je bila bolna živina zatajena ali ker se postave niso spolnove, ima se tisti, kateri je kriv, še enkrat tako dolgo zapreti in po okoliščinah tudi v ostro ječo obsoditi.

Taka kazen zadene tudi vsacega, kateri o kakoršni koli bolezni med živino kako bolno živinče zataji zdravniku, ktere ga gosposka pošlje, ali pa koj, ko je oklicano, da je živinska bolezen, ne spolnuje predpisov, kateri so dani zastran crknjene kakor tudi zastran okužene in še zdrave živine ali sploh dani ali se pa posebej dadó, kakor okoliščine nanesejo; dalje zadene taka kazen vsacega, kateri o času živinskih bolezni skrivaj ali očitno bolno živino, meso, mleko, maslo, kože, loj ali karkoli od goveje živine, bodi si od zdrave ali bolne, od pobite ali crknjene iz sumljivih krajev kupuje, kontrabant ali v neokužene kraje prodaja ali pa za svojo potrebo vozi; potem vsacega, kateri iz okuženih krajev, dasiravno je bil opominjan, čez mejo v zdrave kraje živino vozi ali goni, če ta živina potem, ko je bila v posebnem hlevu zaprta, v desetih dneh zbolí za boleznijo, ktero ima živina v tistem kraju; zadnjič vsacega, kateri le kakošne kose (meso ali kaj drugega) goveje živine skrivaj kam prenaša, kateri se spoznajo, da so od skrivaj pobitih živinčet.

Ravno tako kazen zadene vsacega župana, kateri kantonski gosposki ne oglasi, da po dvoje ali troje živinčet v enem hlevu ali v enem kraju v enem tednu sploh zbolí.

Kdor pa prestopi postave zoper turško govejo kugo, tega čakajo ostre kazni do 500 gold. v denarjih in do 4 mesece ječe, pa poleg mora še povrniti drugim ljudem naklonjeno škodo.

Obravnava kmetijskih šol na Kranjskem v deželnem zboru lanskem.

V lanskem deželnem zboru je šlo za 2 šoli: eni je imé sadje- in vinorejska šola v Vipavski dolini, drugi kmetijska šola na Dolenskem, ktera ima zraven sadje- in vinoreje obsegati tudi še vse druge razdelke kmetijstva razen gozdarstva, za ktero imamo že šolo na Notranjskem.

Za vinorejsko šolo v Vipavski dolini teče obravnava že 3 leta, ko je grof Lanthieri brezplačno ponudil grajščino Slap deželni šoli.

Začnimo tedaj, da dežela na tanko izvé, danes s poročilom deželnega odbora

o vino- in sadjerejski šoli na Slapu v Vipavski dolini.

Poročilo se je glasilo v poglavnih točkah tako-le:

„Gospod grof Karol Lanthieri v Vipavi je pri občni skupščini kmetijske družbe v Ljubljani 24. novembra 1869. leta velikodušno izrekel, da svojo v deželne knjige vpisano grajščino na Slapu pri Vipavi za ustanovitev sadjerejske in vinorejske šole za Kranjsko deželo zastonj prepusti s tem pristavkom, da mu ozir nje ostane posestvena pravica. V poznejši izjavi od 1. februarja 1870. leta, ki so jo z njim vred podpisali g. Franc Kavčič, tadanji predstojnik vipavske kmetijske podružnice, g. dr. Štefan Spazzapan in g. Venceslav Jaeger, grof Lanthieri izreka isto ter se kranjski kmetijski družbi zavezuje ne le grajščino na Slapu, ampak tudi druga svoja posestva na Slapu, ki niso grajščini pripisana, za ustanovitev omenjene sadjerejske in vinorejske šole prepustiti na 30 let s pravico vknjiženja, da se

razvidijo pravice, ki se izhajajo iz te izjave. Dokler se bodo vsled šolskega načrta in pravil tega zavoda dohodki iz pridelkov obračali za nove naprave, odpove se gospod grof pravice do njih; čisti dohodek, to je, dohodke po odbitih stroških za obdelovanje, ima njemu teči še le potem, ko več ne bode treba novih naprav; čisti dohodek pa je gosp. grofu vsled lastnega njegovega razjasnila donesek, ki ostane tudi po obitih zemljiških in hišnih davkih. Ako bi še več treba bilo, izrekel je gospod grof, da je vselej pripravljen zavezati se še za več.

Kmalu potem, ko je gospod grof Lanthieri svojo iz samega domoljubja izvirajočo izjavo, grajščino na Slapu prepustiti vinorejski in sadjerejski šoli, meseca novembra 1869. leta izrekel v občni skupščini c. k. kmetijske družbe, obrnile so se nekatere občine Vipavske doline zagotavljaje doneske iz občinskega premoženja do vis. c. k. ministerstva za poljedelstvo s prošnjo za državno podporo te šole.

V prepričanju, da je trta Vipavske doline in ravnanje ž njo jako različno od vinoreje na Dolenskem, in da ima Vipavsko vino, ako se trta prav ravna in se vpelje razumno kletarstvo, po izreku barona Babo-ta, obče znanega izvedenca v vinorejskih stvaréh, veliko prihodnost, obljubilo je ministerstvo za poljedelstvo, da hoče omenjeno šolo iz državne blagajnice podpirati, ako se mu pošlje popis grajščine na Slapu in predloži tak šolski učni načrt, da ju more potrditi.

Vsled tega ministerskega odpisa je c. kr. deželna vlada na 21. dan februarja 1870. l. v Ljubljano sklicala komisijo na posvet o načrtu ugodnem Vipavski vinorejski šoli; pri tem posvetovanju so za podlago bili načrti drugih manjših vinorejskih šol, na ktere je vis. ministerstvo samo kazalo v ukazu od 3. decembra 1869. leta. C. kr. ministerstvo za poljedelstvo ni v ničemur ugovarjalo od imenovane komisije izdelani in mu predloženi razdelitvi stroškov, ono je pritrdilo tudi učnemu načrtu ter z vis. ukazom od 8. marcija 1870. leta 3000 gold. ustanovnine in za prihodnjih pet let (1870.—1874. l.) po 2000 gold. vsakoletne podpore zagotovilo, pričakovaje, da tudi dežela privoli podporo, za letne ustanove potrebno; vrh tega je gosp. minister sam zahvalo izrekel grofu Lanthieri-u, da je v ta namen tako velikodušno prepustil svojo grajščino na Slapu, pa tudi onim občinam Vipavske doline, ki so obljubile letno podporo. Mnogo občin Vipavske doline je namreč v zapisniku, ki ga je predstojništvo Vipavske občine 1. februarja 1870. l. predložilo okrajnemu c. k. glavarstvu v Postojni, pričakovaje, da deželni zbor pritrdi dokladi, zavezalo se za vzdrževanje te šole na leto plačevati po 5 krajc. od vsakega goldinarja neposrednjih davkov. Deželni zbor pa je v 10. seji 1870. leta iz deželnega kulturnega zaklada za porabo prvega leta dovolil 2000 gold. za 8 ustanov po 120 gold.

Ko sta deželni odbor in kmetijska družba pričela priprave delati za ustanovitev vinorejske šole na Slapu, merilo je njuno prizadevanje na to, da se z grajščine, na katero se ima iz državne podpore znaten donesek obrniti za ustanovitev te šole, po dovršeni zapuščinski obravnavi, zbrisejo dolgovi, na njej vknjiženi.

V združenji seji deželnega odbora in kmetijske družbe bilo je 9. junija 1872. leta soglasno sklenjeno, sl. deželnemu zboru staviti nasvet, da znesek 6000 gld., ki je vknjižen na Slapu, s cesijo prevzame deželni zaklad.

To je kratek posnetek o tej šoli pričenši od 1870. leta. *)

*) Kdor pogleda v debeli kùp aktov, v katerih je zapisana dotična obravnava, dopisovanje z gosp. grofom in c. k. ministerstvom,

Predlogi, ki jih je vprt na to poročilo deželni odbor stavil deželnemu zboru, so bili v prevdarek in poročilo izročeni finančnemu odseku, ki je v 10. seji stavil med drugimi sledeče predloge:

„Na grajščini na Slapu v Vipavski dolini se ustanovi deželna sadjerejska in vinorejska šola.

Deželni zastop Kranjski z izrekom srčne zahvale sprejme velikodušno ponudbo gosp. grofa Lanthirija vsled njegovega izreka od 1. februarja 1870. leta, da hoče grajščino na Slapu kakor tudi svoja druga tej grajščini nepripisana zemljišča v občini na Slapu ležeča, pridržavši si do njih latinsko pravico, za 30 let prepustiti za deželno sadjerejsko in vinorejsko šolo; nasproti se pa imenovani zastop zavezuje gospodu grofu Lanthieriju in njegovim dedičem čiste prihodke te grajščine in drugih zemljišč odrajtovati z ono omejitvijo, ki je pogojena v imenovani izreki.

Deželni zastop Kranjski edino na grajščini na Slapu še vknjiženo terjavo s 6000 gold. prevzame s cesijo in v ta namen iz kakega zaklada odloči imenovani znesek proti 5% letnim obrestim brez odštete dohodninskega davka.

Da se po smrti gosp. grofa Karola Lanthirija pred določenim časom 30 let grajščina na Slapu in druga zemljišča ohranijo za omenjeno šolo, zato deželni zastop pooblaščuje deželni odbor, z gosp. grofom Lanthierijem in namestnim ozirom fidejkomisnim kuratorjem v številkah določiti letni donesek, ki bi se imel namestnim dedičem plačevati za rabo grajščine na Slapu in drugih zemljišč, in potrjenje te pogodbe s pravico vknjiženja na omenjeno grajščino dobiti od skrbstvene in fidejkomisne gosposke.

Deželni zastop sprejme zavezo tistih občin Vipavske doline, ki so se v zapisniku c. kr. okrajnega glavarstva v Postojni 13. januarja 1870. zavezale v 5% oziroma 2% doklade na neposrednje davke plačevati za vzdrževanje te šole, ter ob enem tudi dovoljuje omenjeno doklado na davke.

Deželni zbor izreka živo zahvalo sl. ministerstvu poljedelstva za blagovoljno podporo tej šoli ter jo priporoča tudi v prihodnje njegovi naklonjenosti.

Učni načrt, ki ga je osnovala skupščina izvedencev in odobrilo visoko c. kr. ministerstvo za poljedelstvo, kakor tudi v tem načrtu nasvetovane plače in plačila se potrdijo.

Za ustanovitev 8 ustanov za ubožne in nadepolne kranjske kmetijske sinove, vsaka z letnimi 120 gold., se dotacija privoli iz deželnega kulturnega oziroma deželnega zaklada.

Deželnemu odboru se nalaga, gledé na §. 6. nemudoma vse storiti, česar je treba, da se spomladi 1873. leta prične ta šola“.

Ko je v imenu finančnega odseka poročevalec dr. J. Bleiweis deželnemu zboru razglasil te predloge, začela se je razprava jako živahna o njih.

(Dalje prihodnjič.)

Klic po znižani ceni soli.

Iz Dovjega nam piše gospodar, ki se milo pritožuje, da je cena soli previsoka.

Na to mu moremo le odgovoriti to, da kmetijska družba, trgovska zbornica, naši poslanci so se na vso moč potezali že za znižano ceno soli in koliko so že „Novice“ o tem upile, to kažejo listi njeni že od več let. Al vse je bilo klic vpijočega v puščavi.

in kdor vé, da le deželni zbor ima pravico določevati o tacihi važnih vprašanjih, ne bo se čudil, da je ta stvar še le zdaj do one stopinje dozorela, da je mogla priti v obravnavo lanskega deželnega zbora.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi polji. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrto leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrto leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 29. januarija 1873.

O b s e g: Dokazi velikega dobička, ako pridelujemo krompir tudi iz semena. — Obravnava kmetijskih šol na Kranjskem v deželnem zboru lanskem. — Mnogovrstne novice. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Dokazi velikega dobička, ako pridelujemo krompir tudi iz semena.

Po lastnih skušnjah spisal M. Brežnik, učitelj.

II.

Naj zdaj malo bolj na drobno razložim, kolikošen dobiček doide gospodarju, ako iz semena prideluje krompir.

Ako gospodar vseje 2 žlici semena, izraste mu blizo 20.000 rastlin (flanc) za presajanje.

Vsaka rastlina mu rodi najmanj 5 krompirjev ali podzemljic, tedaj znese to skupaj 100.000 podzemljic.

Drugo leto, če bi ta krompir vsadil, in mu vsak rodi najmanj 10 krompirjev, zneslo bi to 1.000.000, to je, 1 milijon krompirjev. Če na vsak mernik štejemo 300 krompirjev, znesel bi ves pridelek 3333 mernikov. Ako mernik samo po 50 krajc. računimo, dal bi kmetu ta pridelek 1666 gold. 50 kr.

Ali ni velikansk dobiček? Seme je vredno bilo le 2 krajc., — iz njega pa tako bogat pridelek!

Ali je pa tudi mogoče, kmetu to doseči?

Prav lahko. — Zakaj? Vsak si lahko pridobi krompirjevega semena ne le 2 žlici, ampak na bokale. Vseje naj ga na prostor, ki bi meril 6 štirjaških sežnjev, 2 žlici ali 3 žlice.

Za presajanje flanc pa potrebuje za vsake 4 rastline 1 štirjašk čevljev, toraj potrebuje za 20.000 rastlin — iz 2 žlic — 5000 štirjaških čevljev, to je, njiva 8 sežnjev široka, 18 pa dolga s 5 kraji. Toliko prostora se rabi prvo leto za flance.

Drugo leto, ako računimo 1 krompir na 1 štirjašk čevljev, je potreba 100.000 štirjaških čevljev prostora, to je, en oral (joh) in 666 štirjaških sežnjev.

Vidite! 1 in pol oral je zemlje potreba, da se to doseže, — toraj toliko kot zdaj zemlje. Znano mi je, da naši navadni veliki kmetje imajo tudi zdaj po 2 oral za krompir, toraj omenjeno lahko dosežejo.

Naj naznamim zdaj še vsakoletni stavek, da boste vedeli, kako delati, da dosežete namen. Sejte vsako leto seme, potem sadite enoletni in dveletni krompir; presadite sadike (flance) in iz dveletnih krompirjev si pridobite sopen seme.

To je perijoda ali kolobar za setev in saditev.

Dveletni krompir daje seme; potreba ga je samo toliko saditi, da se seme dobi. Tako se to neskončno ponavlja. Prvo in drugo leto se ne more še po tem stavku delati, ker gospodar mora imeti prvič seme, drugič enoletni krompir, in tretjič dveletni krompir.

Opomnim vas pa, dragi bralci, še tega, kako da morate seme sejati, da ne bo kdo praznega dela imel.

Naredi se z desno roko na zemlji brazda na obe strani in graben v sredi. Potem se prime v ravno isto roko seme, se trosi v grabenček, in z levo se mora seme v istem času z zemljo brž pokriti, to pa zato, ker, ako se drugač seje, ne rodi, kajti dež izpere in veter odnese lahko vse sila lahko seme.

Čudno je res, da se ravno krompir tako obilo pomnoži s tem, da se presaja. Imenitni Wiese v knjižici, ki je ravno na svetlo prišla, toži, da je žalenje natornih postav (eine Verletzung der Naturgesetze) to, ako se krompir samo po podzemeljcah pomnožuje. Nadalje pa, da iz nevednosti (aus Unbekanntschaft) so se ljudje tega poprijeli, da krompir s krompirjem (in ne s semenom) pomnožujejo, ker drugzega niso vedeli in tako tudi mi, ker drugzega ne vemo, tako krompir sadimo.

Dragi gospodarji! poskusite tedaj sami, in če boste tako ravnali, kakor vam svetujem, gotovo mi ne boste rekli, da sem vas — nalagal.

Obravnava kmetijskih šol na Kranjskem v deželnem zboru lanskem.

Razprava o vinski in sadjerejski šoli na Slapu.

(Dalje.)

Za predlog finančnega odseka o vino- in sadjerejski šoli na Slapu v Vipavski dolini potegovali so se dekan Grabrijan, grof Barbo, Peter Kozler, dr. Razlag in poročevalec dr. J. Bleiweis, — spodbijali so ga pa dr. vitez Savinšek, Kromer, Kramarič in Zagorec.

Dr. Zavrinšek sicer izrečno pripoznava „živo potrebo sadje- in vinorejske šole na Vipavskem“, ali navdaja ga bojazen, da bi ministerstvo ne dalo podpore za šolo kmetijsko na Dolenskem, ter da bi zaostali v ta namen obljubljeni doneski nekterih Vipavskih občin; tudi mu ni všeč, da bi se ta šola imenovala „deželna šola“. On nasvetuje, da bi se z deželnimi sredstvi dotirana „specijalna šola za sadje- in vinorejo“ ustanovila na Slapu, da bi se pa dotična zaveza poprej predložila deželnemu zboru v potrjenje; ako bi se pa ta nasvet ne sprejel, predlaga on, naj se grajščina Slapska kupi ali pa kako drugo posestvo v Vipavi.

Potem poprime dekan Grabrijan besedo in govori blizo tako le:

„Ako se jaz kot Vipavec za šolo Vipavsko potegujem, znalo bi se misliti, da govorim kakor „Cicero pro domo sua“; a to vendar ni tako. Ako se pe-

tegujem za-njo, se potegujem res za Vipavce, se potegujem pa tudi nasproti gosp. dr. vitezu Savinšek-u za deželno šolo (dobro!) in — smem reči — celo za državno korist. (Pohvala.)

Res je nam Vipavcem v prvi vrsti ta šola potrebna, in zakaj? Od Vipavske doline se govori, da je, akoravno ne nebeški, vsaj pozemeljski raj; al kdor hoče v raji živeti, mora vsega dosti imeti, da se razveseljuje. Vipavec pa je še daleč od tega; njemu pomanjkuje še potrebnega kruha! — Vipavci imajo za-se, to je, za svoje število, premalo zemeljskih tal, da bi si za potrebo kruha pridelovali. Na prste jih lahko preštejem, o katerih se more reči, da si dovolj vsakdanjega živeža pridelajo, a to le zato, ker nimajo kje. Da si ga tečaj, kolikor ga manjka, od drugod dokupijo, da morejo še druge dolžnosti opravljati, davke plačevati in kdo vé kakošne stroške še zmagovati, jim je edina pomoč: vinski pridelek! Kdor tega nima in za-nj solda ne potegne, velika je reva, se mora drugače za živež vbijati, in celo po svetu iskati ga, da se preživi.

Ako je pa Vipavec na vinski pridelek toliko privezan, bo vendar, gospôda moja! vsak priznal, da mu je te vinorejske šole treba, ktera ga naj uči, si, kolikor mogoče, vina pridelati, in sicer tacega, da se bo dal pošten krajcar za-nj potegniti. Po tem, mislim, si bo svoje blagostanje toliko bolj poboljšal in denarca več pridobil, kolikor ga bo več šolski nauk in potrebna omika k temu sposobnega d lala.

Ne bom pa svojih Vipavcev zaničeval, da že vsega tega ne znajo; rečem le to, da Vipavec stoji na tisti stopinji, kakor vinorejci povsod pri nas. Vsak dela, kakor zna, kakor ga je oče in stari oče učil, in misli, da je tako prav. Še na misel mu ne pride, da bi se kaj drugače naredilo. Zato je treba, kakor povsod, tako tudi tukaj, nauka, treba je vinorejske šole, da se v pridelovanju vinstva napreduje. Treba je: učiti se, kako trto bolj prav saditi in jo izrežati, kako tudi trto od trte odbirati in tisto gojiti, ktera več hasni prinese; treba je posebno nauka, kako z grozdom ravnati, da more tako in tako vino donesti, in kako ravnati vino v kleti.

Marsikteremu Vipavcu, kateri se je čez svoje nizko vince potožil, da mu je Bog letos takega dal, sem odgovoril, da to ni res, da bi mu Bog bil tako vino dal. Bog ti je, mu rečem, samo grozd dal, in na tebi je še le ležeti, kaj iz grozda narediš in sicer kako vino. Znati tedaj in znati je treba, in posebno pa Vipavcu, da si kaj več kredita zadobi. Saj veste, gospôda moja! koliko slabih predsodkov je proti Vipavskemu vinu. Mene je to lastna skušnja učila. Kupec, ki je bil od mene vina kupil, mi kar naravnost reče: „kaj mislite, gospod! da bo šlo za Vipavca? — o ne! — za Bizelarja ga bom dajal. (Veselost.)

Ne rečem s tem, da Vipavec najboljše vino prideluje. Dobi se tudi veliko nizkega, a temu je le to vzrok, da si ga ne zna boljšega pridelati, in ravno zato mu je treba poduka, mu je potrebna vinorejska šola, da si k boljšemu blagostanju pripomore.

Gospod dr. vitez Savinšek je rekel, da šola v Vipavi ne bo „deželna šola“, da bo samo Vipavska. Temu moram odločno ugovarjati. Prav bi bilo res, ko bi se taka šola v vsakem vinskem okraji dala ustanoviti, da bi naša mladina tak poduk povsod domá imela, ne pa ga drugod iskala; ako pa vzamemo, da bi dežela ne mogla več, nego samo eno vinorejsko in sadjerejsko šolo imeti, trdim še zmirom, da Vipavski kraj je za to še najbolj pripraven. In to mislim dokazati.

Znano je namreč, da se vinska leta zastran pridelkov med seboj ločijo. Letos je, se pravi, dobro leto, je slabo, ali srednje leto! in zakaj? Nič za drugo ne,

kakor da se s tem reče: letos je bilo vse ugodno za trto in za grozd, je vse lepo dozorelo, zato dobro vino. Al pridejo leta, da ni mogel grozd dozoreti, da ga je prehitel mraz, zima, zato slabše vino. Ne rečem, da bi se to v naši domačiji velikokrat godilo, a vendar se le primeri, da grozdje kod ne dozori, in da po tem ni vino tako, kakoršno bi imelo biti. Kar pa zadeva Vipavsko dolino — vsaj sem že 41 let tam — ni bilo v tem času ne enega leta, da bi se moglo reči: letos ni moglo grozdje dozoreti.

Ako je pa temu tako, da tam zanesljivo vsako leto grozdje dozori, je gotovo, da se tudi tam nekako najbolj vrata odpirajo do šolske pripravnosti, in do vsega blagostanja, ki iz vinoreje izhajati more. Saj poglavitni pogoj k temu je to, da grozd dozori. K temu pristopi le še vprašanje: kakošnega plemena trta naj se sadi in obdeluje. Po tem naj se še vé, kako grozdje umno v vino spreobračati, in Vipavec, ako zna na vse to dobro paziti, si vino pridelal, kakoršno sam imeti hoče. Vipavec lahko taka vina prideluje, kakoršna se zdaj iz družih dežel v naše vpeljujejo in se morajo s težkim denarjem plačevati. In to zato, ker v Vipavi, kakor sem rekel, vsake trte grozd dozori, kar se za drugod ne more tako lahko reči. Pri nas imamo lahko taka vina, kakoršna se nam iz Francoskega, Španskega in Bog vedi, od kod še, pripeljujejo, da bi nas le šola izučila jih tako napraviti.

V poročilu smo slišali, da se bodo učencem štipendije dajale, in kdo bo te dobival? Vipavec težko, ker je tam domá. Oddajale se bodo drugim deželanom; vsaj bodo iz vseh krajev učenci dohajali učiti se, kar zadeva trtorejo, posebno pa kletarstvo. In to bo pač šlo za deželo in ne za samo Vipavo.

V tej šoli se bo lahko učilo, postavimo, Bordo-vino ali Šampanjec delati. Prosim, ne mislite, da za Šampanjec je kaka posebna trta. Oenolog Beyse pravi, da je bil sam v Šampanji in je vino pokušal, iz kterege se Šampanjec dela, pa pravi, da je nedolžno vince brez vse prednosti, toda, pravi, ga „frizirajo in frizirajo“ na vse kraje, predno postane tak razsajalec, kakor ga tukaj za dragi denar kupujemo. (Veselost. Dobro!)

Smem reči, gospôda moja! da kratki čas in radovednost me je bila napeljala poskušati, ali bi se dal iz Vipavskega vina Šampanjec narediti. In ta skušnja je naredila, da mi je ta dobro vrejeni razsajalec kakih pet botelj bil raznesel, ker ga še nisem znal dobro krotiti, in za to sem bil to reč vso opustil. Nekdaj je bila skrivnost Šampanjec delati, zdaj pa že po vseh krajih konsorciji kakor gobe rastejo, da ga izdeljujejo in na vse kraje za francoskega razprodajajo. Naj bi se tak konsorcijum v Vipavi ustanovil, kmalu bi se videlo, kako izvrsten bi bil vrelec Vipavski. Stavim, da je bil moj boljši, kakor ga za drag denar od drugod dobivamo.

Ne rečem, da bi se tudi drugod po deželi, posebno v Metliškem kraju, in tudi drugod na Dolenskem kaj tacega izdelavati ne moglo, toda znati je treba, in za to nam je šol treba!

Nekteri gospodje pravijo, da naj bi se ta šola drugod bolj v središču napravila. Prav je! naredite jo, ako se dá, al glejte, koliko vas bo stala. Pri nas imamo vso podlago za njo skoraj zastonj. (Kramarič: V sredini Kranjske dežele.)

Gospod grof Lanthieri nam je blagodušno svoje grajščino na Slapu in za šolo potrebna zemljišča zastonj odstopil; da bi se pa kje drugod taka šola ustanoviti mogla, stavite predloge, vlado prositi za 30.000 gold. podpore! — Kdo tedaj ne bo sodil, da šola pri nas bo za deželo vendar le najceneja, najbolj

ugodna zastran praktičnega poduka in tolikanj več važna, ker tudi Goriška stran bo svoje učence rada va-njo pošiljala.

Gospod dr. vitez Savinšek je omenil, da bodo vsi stroški zastonj, ako čez 30 let šola jenja, in se vse posestvo gospodu grofu nazaj povrne. Na to naj gospod poročevalec dr. Bleiweis odgovori, ker bolje vé, kako ta reč stoji, toliko vendar smem vprašati: ali bi se ne smelo gospodu grofu saj nekaj privoščiti, ki nam za toliko let grad in zemljišča zastonj odstopi?

Po drugi strani se pravi, da bomo toliko stroškov imeli, ker je vse zapuščeno in tla vsa neobdelana; al to tudi ni tako! Jaz vsaki dan skozi okno vidim na Slap, in mi je znano, da tam ne bo treba niti ene nove reči delati, kakor kar bo ravno za šolo predelati treba. Poslopje je prostorno in v dobrem stanu, zemljiška tla so dobro izdelana. Gospod grof je imel kakih 8 let vinogradnika, učenca iz Klosterneuburga, ki se je pred malo časa preselil na južno Tirolsko. On je večidel vse prostore čisto predelal, tako da nekaj časa niso nič nesli. Zdaj ne bo treba družega, kakor poprijeti se tega, kakor je, in z delom napredovati, kakor bo treba za šolo.

Na vprašanje: koliko se zdaj na Slapu vina pridelava, morem le toliko povedati, da mi je unidan gosp. grof tožil, kako malo je letos vina pridelal. „Sonst habe ich gewöhnlich — mi reče — zu 250 Conzi erfechst“. Conzo ali kvinč meri poldrugo vedro, bi tedaj ta pridelek do kakih 400 veder znašal. Kolikor je pa meni znano, prideluje gospod grof svoje vino večidel na tistih tleh, ki jih misli šoli odstopiti. Ima sicer še druge vinograde, pa vendar mislim, ako omenjeni pridelek od 250 kvinčev velja, da se ga je na Slapu vsaj polovica ali najmanj 150 veder pridelalo. Ne more se tedaj reči, da je ta reč zanemarjena.

Ako bi na ta način ta šola mogla vstvarjena biti, ne bo samo Vipavcu v boljše blagostanje, nego mislim, da se bo celi državi vstreglo.

Prosim pomisliti, gospôda moja! koliko strašnega denarja gré za tako imenovane „Flaschenweine“ iz dežele in iz države, česar treba pa ne bi bilo, ako bi se znalo tako vino domá napravljati. Naj se ga uči Vipavec najpred delati, ker mu je k temu vse najbolje ugodno, potem ga bodo kmalu dolenski vinski kraji posnemali, in denar bo namesti iz dežele ginil, domá ostajal, in celó tuj se bode v deželo vabil, kajti smem zagotoviti, da iz našega grozdja se bo dalo dosti bolj pošteno in mikalno vino za botelje dobiti, kakor se zdaj od drugod dobiva. Zastran tega ostanem pri svojem spoznanju, da bi ta vinorejska šola na Slapu ne bila samo Vipavcu, nego da bo deželi in celi državi koristna, zato živo priporočam, da se predlog potrdi, kakor ga finančni odsek predlaga. (Živa pohvala.)

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* V Ameriko se je samo iz Pruskega (Prajzovskega) lani preselilo 180.000 ljudi. Toliko sreče mora biti v tej „liberalni“ nemški deželi, da je ljudje celó strpeti ne morejo.

* Škoda na Českem po povodnjah lanskega leta maja meseca je zdaj še le uradno in na tanko cenjena; ona znaša 8 milijonov in 885.450 gold. škode na železnicah in cestah, na hišah in drugih poslopih, na fabrikah itd. Ljudi pa je potonilo 240.

* Papirnata kolesa so začeli poskušati na neki Amerikanski železnici. Hvalijo jih, da so trpežna bolj kakor železna, da rahlo tekó po šinah in jih ne po-

škodujejo toliko kot železna. Delajo jih iz navadnega slamnatnega papirja, polo na polo prilimajo in potem prešajo naložene pole z mašino, ki 1000 centov tehta.

* Kolera je že dalje časa na Moravskem, Šleskem, Ogerskem in v Galiciji, kjer je več tisoč ljudi pomrlo. Tudi na Dunaji se je zadnje dni prikazala, pa dozda le nekoliko ljudi napadla; za kozami pa te dni še zmirom mrje po 12 ljudi, mladih in starih.

Naši dopisi.

Iz severne Amerike 3. jan. — Izročite „Novicam“ posnetek iz zanimivega pisma — nam piše gosp. Ferd. Schmid *) — ki sem ga ravnokar prejel od našega visokočastitega rojaka Franca Pirca iz Amerike, ki, čeravno v 88. letu svoje starosti, je vendar še neutrudljiv delavec v misijonstvu svojem; vsaj je deloma tudi namenjen družbi kmetijski naši.

„Srčna hvala — piše gosp. Pirc — za poslane dve knjigi živalstva in rastlinstva, razjasnjene z ličnimi podobami, ktere moja šolska mladina z velikim veseljem ogleduje. Jaz sem v 88. letu svoje starosti že zeló slab in bolehen, „menim, da ne bom dolgo čivkal“. Moliva drug za družega, da se v dolini Jozafat srečno vidiva. Jaz živim zdaj v sila mrzlem kraju, in čeravno sedim pri hudo zakurjeni peči, da si smodim spredej obleko, vendar zmrzujem po hrbtu. Nemška fara, kjer sem zdaj, se imenuje Rich Praerie, pošta Littefals v državi Minesota v severni Ameriki. — Kaj pa počne naša ljuba kmetijska družba? Imate že sejalnice, škoporeznice in mlatilnice, kakor jih imamo tukaj? — Ravnokar sem spisal nemške bukve o treznosti (Temperanc) in jih v tisek dal, da s pritirjenjem vseh duhovnov osnujemo društvo za treznost pri naših Nemcih, kajti žalostnemu pijančevanju so se udali večidel vsi, ki so na novem svetu obogateli. Pozdravi mi naše rojake in še posebno ljube gospode pri odboru družbe kmetijske“.

Iz Rusije v decembru 1872. —η— (Konec.) Zapustivši šaljivi grad nebogatega grajščaka, odpravil sem se ogledat kmečke bolnišnice. Vse je bilo snažno v njej in vsaka stvar tam, kjer je je v bolnišnici treba: suhe svitle sobe, čedna oprava iz brezovega lesa, kopalnje z vanami, lekarnica — celó čista kuhinja v hiši. Rad bi bil ta ne dragi, po vaséh pogrešani zavod bolj na tanko ogledal, al bal sem se, da bi v njem ne obležal. Po Moskvi se je namreč šopirila gospá kolera, in komaj sem preživel eno noč in pol dneva v Ruski stolici, vže je zvedela za me, ter poslala nad-me svojo kolerino. Ta nagajiva nesnaga me je napadla sredi belega dne na Kremljevskem vrtu na razstavi, predno sem utegnil četrti del zanimivih predmetov ogledati. Spustil sem se v beg in bežal na kolodvor, ker so me noge izvoščikovega konja nesle. Celó od tjetke, ki me je bila pod večer na čaj in na sajke povabila, se nisem mogel posloviti; izpolnil sem jej le eno željo, da sem jo poslal v „Novice“.

Kakor meni, se je menda več njim zgodilo; mnogi se celó niso upali iz dežele v Moskvo. Zato je imela Moskovska razstava v primeri z družimi malo obiskovalcev; najbolj srečni dnevi so jih prinesli po 15 tisuč, bili so pa tudi dnevi s komaj 200 do 300 obiskovalci.

„Gosudarstvenni kontrol“ — pišejo tukajšnji časopisi — bo svoje račune za 1872. leto skoro dokončal in pokazal se bo lepi preves državnih dohodkov nad stroški. To je drugo leto, od kar Rusija nima deficita. Preteklo leto je bilo dohodkov 508 milijonov, ki so za 6 milijonov rubljev presegle stroške, letos, pravijo, bo

*) Lepa hvala za predrago pisemce.

Vred.

Nanašaje se na poročilo o državni podpori za živinorejo potrjuje vitez Gutmansthal prodajanje živine po poti dražbe, ako se živina na prodaj postavi za polovico cene, za katero se je kupila, rekši, da za to, kar kdo kupi, veliko več skrbi, kakor za to, kar kdo darovano dobi; vendar je želeli, da se živina ne prodaja samo v Ljubljani, temuč tudi drugod po deželi po nasvetu podružnic. Ta predlog je bil sprejet, in po takem vsaj deloma tudi to, česar je želela podružnica Novomeška. Senožeška pa želi, naj se živina ne prodaja, ampak junec in telica istega plemena naj se brezplačno dasta gospodarjem, kajti v dražbo se ne more vtikati ubogi kmet. Dr. Bleiweis je razjasnil predlog podružnice Senožeške, da želja njena je sicer dobrotljiva, al namén živinorejski se s tem ne doseže, če živina pride le kot milošnja v revni hlev revnega kmeta; namen je viši, namreč: dober zárod v domači deželi; kedar imamo dobre živine domá že zarejene, pride tudi manj premožni kmet lahko do nje; prve roke morajo dobre roke biti.

(Konec prihodnjič.)

Obravnava kmetijskih šol na Kranjskem

v deželnem zboru lanskem.

Razprava o vinski in sadjerejski šoli na Slapu.

(Dalje in konec.)

Po Grabrijanu se oglasi grof Barbo tako-le: „Pl. Savinšek je izrekel, tako se meni zdi, če sem ga prav razumel, da je vinorejske šole ne samo Vipavcem, ampak vsem vinorejcem v celi deželi treba. Jaz mislim, da vsi vinorejci, kolikor jih je na Kranjskem, so edini v tej misli, da ni samo za Vipavce potrebna taka šola, ampak tudi za Dolensko in jaz bi prav rad videl, da bi se tudi na Dolenskem taka šola napravila; al dosihmal za Dolensko nimamo take ponudbe, kakor jo je za Vipavo storil grof Lanthieri, ki svoje poslopje na Slapu za vino- in sadjerejsko šolo brezplačno ponuja; ako bi bilo na Dolenskem tako, bi tam tudi že tako šolo imeli (dobro, dobro!), ali dosihmal še ni tako. Bodimo veseli, da imamo vsaj enkrat eno tako šolo, da dobimo od ministerstva obljubljeno nam podporo. Jaz vidim v tem le začetek in se nadjam, da bomo naprej šli, ter da bomo tudi na Dolenskem vinorejsko šolo dobili. Jaz podpiram tedaj odsekov predlog. (Pohvala.)

Potem skuša Kramarič, kterega Zagorec pozneje podpira, predlog odsekov spodbijati, nasvetovaje, naj se na Dolenskem poprej napravi navedena šola, nego na Vipavskem.

Dr. Razlag potem v daljšem govoru spodbija pomslike in nasvete dr. Savinšekove in Kramaričeve ter priporočuje odsekov predlog.

Zdaj se vzdigne Kromer; sveta jeza ga navdaja natolceva je prav na drobno odsekov nasvet in poročilo, češ, zakaj da bi le Vipavci prvi dobili šolo, kateri „Künstlerji“ so neki ustanovitev te šole tako „prerajali“; vzlasti se mu Slapško posestvo nikakor ne dozdeva primerno namenu; konečno nasvetuje, da naj se predlog finančnega odseka ovrže ter prestopi na dnevni red. — Ves po njegovi navadi strastni ugovor vzročil je le smeh med poslanci, celó med poslanci one stranke, ktere se prišteva Kromer sam.

Predno se debata konča, ugovarja Peter Kozler Kromerju sledeče: „Le malo besedi bodem opomnil na besede gosp. Kromerja. Letošnje leto sem bil v zadevah vravnavanja zemljiškega davka tudi v Vipavi in na Dolenskem skoro v vseh okrajih. Tudi na Štajarskem sem bil, na Bizelskem, kjer boljša vina rastejo.

Tudi sem bil v Trnovici, ktera vas je v občini Raka in je najboljši in najrodovitnejši kraj, kar je vinogradov na Dolenskem. Bil sem tudi na Slapu, in si ogledal celo grajščino; bil sem tudi v občini Goče in sem ravno te kose, ktere je zdaj gosp. Kromer našteval, našel vse zboljšane. V vseh teh občinah, ktere sem zdaj imenoval, nisem nobene take parcele našel, da bi bila tako umno obdelana kakor na Slapu. (Čujte! čujte!) Ravno tisti vrtnar, kterega je omenil gosp. dekan Grabrijan, je napravil več ko 1½ orala vinograda, kakor ga komaj kdo ima v Klosterneuburgu (čujte! čujte!). To se mi je treba zdelo opomniti“.

Po končani debati poprime besedo poročevalec dr. J. Bleiweis in zagovarja odsekov nasvèt tako-le:

„Danes se je prvič zgodilo v našem zboru, da se je boj vnel med možmi domače naše stranke, da Dolenc nasprotuje Vipavcu, Vipavec pa Dolencu. (Dobro! veselost. Kramarič: Moramo po pravici delati.) Treba je, gospôda, stvar le jasno umeti, in potem bomo vsi ene in pravične misli. Le kdor hoče šolo podirati, stvar zavija tako, da ne bi se spoznalo, kaj je resnica.

Za kaj neki gré tukaj danes? (Kramarič: za šolo). Dobro! al ne le za eno šolo; danes ste na dnevnem redu dve šoli: ena je samo sadje- in vinorejska na Slapu, druga pa je šola za vse razdelke kmetijstva na Dolenskem; nobena ni drugi na poti; mi hočemo obé; za obé že dolgo se je kmetijska družba pri ministerstvu kmetijstva potezala, — prosim, zapomniti si to. Dolenska šola ima biti veliko bolj obširna kakor Vipavska. V Vipavi dobivajo le dva kosa, Dolenci pa imate dobiti deset kosov; Slapška šola je samo sadje- in vinorejska, Dolenska pa je za kmetijstvo sploh in obsega vse drugo, razen gozdarskega oddelka. To je treba pred vsem razločiti.

Če pa pravite: i, zakaj pa Dolenska šola ni prišla prva na vrsto? izvira to le iz strahu, ki je na tej (desni) strani se že prikazal v finančnem odseku preodkritosrčno, češ, če bomo Vipavsko šolo naredili, ne bode une na Dolenskem. Ta strah je ves neopravičen, ker Dolenska ni v nobeni zvezi z Vipavsko.

Zakaj pa so Vipavci prvi? Naj gospodom iz Dolenskega to povem.

Če bi Dolenci bili to storili, kar so storili Vipavci, bili bi oni prvi. Vipavci sami so se že leta 1869. na ministerstvo obrnili in prosili te šole, rekši, da plačajo radi tudi priklado na davke.

Ne kmetijska družba ne deželni odbor je nista prva sprožila, ampak Vipavci sami, spoznavši potrebo povzdigniti svojo sadje- in vinorejo, so se do ministerstva obrnili in ministerstvo je po deželni vladi sklicalo enketno komisijo, ki se je posvetovalo o uravnavi in stroških te šole. Ministerstvo poslalo nam je načrt nekterih malih sadjerejskih šol in zbralo se je po določbi deželne vlade v posvèt več mož; vlado je zastopal gosp. Roth, kmetijsko družbo je zastopal dr. Orel, gosp. Šolmajer in jaz, gosp. Dežman deželni odbor, grof Lanthieri je sam iz Vipave prišel, prišel pa je tudi predstavnik kmetijske podružnice Vipavske gosp. Kavčič in gosp. dr. Spacapan kot pooblaščenec grofa Lanthieri-a. Ta enketna komisija — čujte gosp. Kromer! ki ste poprej vprašali: „kdo je bil tisti „Künstler“, ki je naredil načrt stroškov?“ da ravno imenovani možje bili so tisti „Künstlerji“ (veselost), ki so že l. 1869. osnovo naredili šoli.

Gospodje iz Dolenskega, potolažite se tedaj, in da vidite, da resnico govorim, če rečem, da je Dolenska šola ravno tako na dnevnem redu, kakor Vipavska, pokažem vam pismo, ktero imam v rokah in ktero je od sl. ministerstva kmetijstva po deželni vladi došlo 22.

novembra 1872. deželnemu odboru, v katerem je govor o obéh šolah: „Reservirt sind die Gründungsbeiträge für die Ackerbauschule in Unterfrain und für die Obst- und Weinbauschule in Slap, zusammen mit 8000 fl., rüdsichtlich deren Se. Excellenz der Herr Ackerbauminister eine bestimmte Antwort zu erhalten wünscht, ob dieselben noch in diesem Jahre werden in Anspruch genommen werden oder nicht.“ Če ne bomo tedaj začeli te šole zdaj, za katero nam je grof Lanthieri brezplačno že 1869. leta ponudil grajščino Slap, zgubimo vladno podporo. Le čuditi se tedaj moram, kako se le od kake strani morejo ovire delati tej šoli. Velikodušnega domoljuba imamo v Vipavi, ki ga pa doslé nismo našli na Dolenskem, kakor je gospod grof Barbo dobro rekel; on nam ponuja zastoj šole; — soseske, pripoznavši potrebo šole hočejo same sebi prostovoljno davke naložiti; — ministerstvo samo je izreklo takrat, ko se mu je šolski načrt poslal, da dovoli 3000 gold. za ustanovitev, in potem skozi 5 let še 2000 gold. zraven. Vse to imamo pred seboj — in vi hočete prestopiti na dnevni red „zur Tagesordnung“, to je, šolo zavreči! (Veselost, čujte!) Ali bi naša dežela res morala tako strašno nesrečna biti, da, kedar gré za živo potrebno in dobro napravo, bi mi prestopali „zur Tagesordnung“! (Veselost.) Prežalostno res je to, da vselej, kedar se za potrebne šole bojujemo, zmirom na tej strani (na desni) največo opozicijo najdemo. Koliko sem jaz trpel zavoljo živinozdravniške šole! Dvajset let že obstoji, in hvala bodi Bogu, da imamo zdaj kovače po deželi, kateri morejo tudi pri živini, kedar bolezen čez njo pride, pomagati. (Kromer: ist ja nicht wahr! saj ni res, na levi: oho! oho! veselost.) Gospôda moja, jaz vam pa rečem: to je prav res! (Kromer: ich weiß, wie diese Rurschmiede aussehen! — jaz vem, kakošni so ti kovači!) Taki so ti kovači, da — če, gosp. Kromer! kaj držite na oficirje — vam povem, da celó najvišji oficirji — generali v Ljubljani dajejo svoje konje v naši šoli podkovati. (Dobro! čujte!)

To, kar jo gosp. vitez dr. Savinšek ugovarjal: ali bode ministerstvo to, kar je privolilo, tudi res dalo, dokazal sem ravno pred; vsaj zdaj hoče vedeti to, ali bomo vzeli denar ali ne.

Kar se je ugovarjalo, da so stroški celó prenizko preračunjeni, to sta častita gospoda Grabrijan in Kozler temeljito razložila, — dokazala sta, da je poslopje v prav dobrem stanu, da je zemlja obdelana in da je grof imel celó izvedenca iz Klosterneuburga na Slapu. Tedaj ni res, da je Slap zanemarjen. Stroški pa so v enketni komisiji načrtani tako, kakor so Vipavski izvedenci sami govorili; — to je načrt izvedencev, in če bi tudi nekoliko premajhni bili, vsaj nam je gosp. dekan Grabrijan povedal, koliko Slap nese, koliko vina se ondi prideljuje. Če se le 150 veder vina pridelja in če računimo vedro na 5 do 10 gold., je to že nekaj prihodkov; pa so še tudi drugi pridelki zraven.

Kar se tiče vprašanja: „ob die 6000 fl. pupillarmäßig gesichert werden können“ ali ne? le to povem gosp. Kromerju, da se že ta stvar kake 3 leta obravnava, in to izvira iz prav tiste previdnosti, ktera se ravno danes zahteva. Na tem posestvu, še predno je sedanji lastnik posestvo prevzel, je bilo več dolgov, in mi se nismo popred spustiti mogli v ustanovitev te šole, dokler se ni več intabulativ izbrisalo. Ti so se zbrisali zdaj, razen enega, po zagotovitvi gospoda kuratorja.

Kmetijska družba se je o tej zadevi posvetovala zadnji pot 9. julija 1872. leta in takrat je bilo samo še 6000 gold. intabuliranih; ako jih dežela prevzame, nima ž njimi nobene nevarnosti ne. Gospod kurator v svojem pismu od 9. junija 1872. leta med drugimi piše: „Wird nun die Post sub 2 vom Landesfonde per cessionem

übernommen, so kann die Löschung des Cautionsinstrumentes von 6000 fl. veranlaßt werden, da die Cessionsvaluta zur Deckung der Cautionssumme verwendet werden wird“, in dalje: „Unter diesen Modalitäten könnte die gedachte Schule im kommenden Herbst vielleicht doch schon beginnen.“

Gospod Kromer pravi: „Das Gut Slap ist 3000 fl. werth“. Gospod Grabrijan je pred vse drugo povedal, koliko je posestvo vredno. Meni je le to dobro znano, da je bil Slap po gosp. dr. Orel-u že pred nekimi leti na blizo 13.000 gold. sodnijski cenjen. (Veselost.)

Da le za 30 let naprej šolo ustanovimo, tudi to dela nasprotnikom posebno veliko strahú; al gospôda moja! če smo le za 30 let dobro reč ustanovili, mislim, da moramo zadovoljni biti, posebno na tak način, ki deželi tako malo stroškov prizadene. Zakaj bi se pa ta šola ne imenovala deželna šola, tega celó ne morem razumeti. Deželno šolo jo imenujemo zato, ker jo dežela podpira; kakor smo tudi gozdarsko šolo imenovali deželno, tako z isto pravico tudi to.

Druzega mislim ni treba več dodajati, kakor samo še to, da, če premislimo nasprotstvo proti ustanovitvi te šole, morebiti zajca za kakim drugim grmom najdemo; morebiti je grm ta, da zopet slovenska šola je marsikomu trn v peti! (Veselost.)

S tem, mislim, da sem poglobitve stvari razjasnil; posebno pa to želim, da sem gospode iz Dolenskega prepričal, da Slapska šola je zdaj na vrsti, za katero je denar in vse pripravljeno; stvar se že vleče dosti dolgo, od 1869. leta; za Dolensko šolo pa moramo še le kakega grofa Lanthieri-a iskati, in če se nam posreči, da ga dobimo, Dolenska več dobi kakor Vipava. (Živa pohvala.) —

Pri glasovanji pade Kromerjev nasvêt, isto tako nasvêt Kramaričev in Savinšekov. Predlog finančnega odseka pa obvelja popolnoma.

Politične stvari.

Dr. Toman o direktnih volitvah.

Že leta 1868. in 1869. so najbolj zagrizeni centralisti nameravali zoper svojo lastno decembersko ustavo vpeljati direktne volitve in tako ustavolomci postati. Ko bi ne bili dr. Herbst, dr. Brestl in drugi se zoperstavili temu ustavolomu (Verfassungsbruch), bili bi zagrizenci tako napeli vse sile kakor danes za direktne volitve, ko ta koterija iz vseh kotov policijo na pomoč kliče, da ne bi se motila v svojem protiustavnem početju.

Tudi v deželnem zboru Kranjskem so že leta 1868., še bolj pa leta 1869. bile na dnevnem redu, in v seji 11. oktobra 1869. je nepozabljivi naš Toman na ostro sito djal direktne volitve ter dokazal, da so ustavoverci pravi Saturni, ki žro svoje lastne otroke.

Dajmo, da dr. Toman dotični kliki pové, kar jej gré.

„Že lansko leto — pravi — smo imeli predlog na direktne volitve, in po opravičnem redu bi moral se ta predlog, ako bi ga bil deželni zbor v posvet hotel vzeti, kakemu odseku izročiti; al deželni zbor ni tega storil in je s tem izrekel, da on o tej stvari še govoriti noče. Če je bilo to ravnanje tiho, bilo je vendar jako glasno, da deželni zbor direktnih volitev neče, ker bi ž njimi sam sebe pokopal.“

Direktne volitve so zoper ustavo deželno, in deželni poslanec vsak moral bi živ protest zoper nje izreči, in ko bi državni zbor tudi sklenil, da se voli direktno v državni zbor, vsak poslanec v državnem zboru bi moral tisti trenutek se odpovedati